

Meedoen aan Greenforum? Stuur dan een e-mail naar hein@nwst.nl met uw naam en 06-nummer.

Gros van de golfers ziet alleen het witte balletje van 42 mm.

Het gaat goed met de relatie golf en natuur. In eerdere jaren zorgde het onderwerp nogal voor gefronste wenkbrauwen bij de politiek, milieubeweging en misschien ook wel het grote publiek. Maar de golfwereld heeft de laatste jaren duidelijk een nieuwe manier gevonden om met de kritiek om te gaan. Niet koste wat kost zaken realiseren, zoals je dat als club wilt, maar zoeken naar gemeenschappelijke belangen door bijvoorbeeld het afsluiten van een convenant met natuurorganisaties. En wat ook niet onbelangrijk is: greenkeepers en hoofdgreenkeepers hebben bijna altijd plezier in het aanleggen en verzorgen van de natuur op hun banen.

Symptomatisch voor die nieuwe verhouding golf en natuur is de opkomst van Committed To Green, een Europees certificeringprogramma dat sinds 1998 opgeld doet in Nederland. Recent is de eerste baan gecertificeerd: De Batouwe. Een tweede baan zal snel volgen: De Oosterhoutse. Al met al tijd om het thema golf en natuur eens uit te diepen in een greenforum over dit onderwerp. Bij dit forum dat werd gehouden op vrijdag 4 juni op de Batouwe waren aanwezig: Maaïke van Lidth de Jeude van Natuur en Milieufederatie Utrecht, Henk Brinks, voorzitter van de werkgroep die Committed to Green op de Batouwe introduceerde, Dick van Waning, baancommissaris op de Golfclub De Dommel, Frans Kind, gastheer en hoofdgreenkeeper op De Batouwe, Toine Cooijmans, medewerker van de Brabantse Milieufederatie, Jos Kroets, projectmanager van IPC Groene Ruimte Advies en sturende kracht achter het Green Circle Concept en Pieter Reijbroek van het bureau De Groene Ruimte.

Certificeren

Het eerste discussiepunt betreft het idee om milieucertificering verplicht te stellen op het moment dat een baan wil uitbreiden of nieuw wil aanleggen. In Vlaams België is dit al min of meer het geval en staatssecretaris Pieter van Geel suggereerde iets dergelijks in zijn concept-speech voor de uitreiking van het Committed to Greencertificaat op de Batouwe.

Weinig forumdeelnemers zijn hier enthousiast over. Hetzij om verschillende redenen.

Cooijmans van de Brabantse Milieufederatie: "Landelijke certificering hoeft voor ons als milieufederatie misschien niet eens. Onze stelling is dat als je veel ruimte vraagt, je veel waarde moet toevoegen om dat maatschappelijk gerealiseerd te krijgen. Wél moet de overheid

bij voorkeur in overleg met de natuur- en recreatiesector, zoals in Brabant is gebeurd, kaders neerzetten over de plekken waar golfbanen al dan niet gewenst zijn."

Dick van Waning is een absoluut tegenstander van een verplichte certificering.

Hij gelooft ook niet in de haalbaarheid. "Iedere baan is zo pertinent anders, dat het ook onmogelijk zou zijn om eenduidige regels te ontwikkelen voor natuurwaarden op alle golfbanen."

Cooijmans van de BMF (Brabantse Milieufederatie): "Afdwingen van positieve maatregelen ten behoeve van de realisatie van natuur en landschap is niet nodig op het moment dat de locatie geen discussie meer oproept. Wel dient ook hier de overheid kaders

te scheppen om te zorgen dat er extra natuur wordt gerealiseerd op golfbanen. Gezamenlijk overleg dat resulteert in een convenant is beter." Maaïke van Lidth: "Wij vinden als Natuur & Milieufederatie Utrecht wel dat je de plicht hebt om een natuurbeheersplan op te stellen, dat vastgelegd wordt in een convenant tussen overheid, golfbaan en natuurorganisaties." Maaïke van Lidth: "In onze beleving is Committed to Green een relatief vrijblijvend programma, waar weinig dwang van uitgaat. Voor ons als milieufederatie is het geen middel voor alle kwalen. In veel gevallen is natuur al een verplichting bij nieuwe aanleg. Zo moet je in Utrecht al verplicht vijf hectare nieuwe natuur aanleggen om een vergunning voor de aanleg van een nieuwe baan te krijgen." Dick van Waning van De Dommel is duidelijk

Maaike van Lidth de Jeude

“Meeste golfbanen zijn te klein”.

Pieter Reijbroek

“Integriteit van adviseurs moet voorop staan.”

Frans Kind

“Natuur op een golfbaan is vaak al met kleine ingrepen positief te beïnvloeden.”

het meest kritisch en uitgesproken van het gezelschap. Net nu de regering deregulering tot algemeen thema heeft verklaard, moet je niet willen om weer nieuwe landelijke regels te introduceren in de wetenschap dat alleen maatwerk zin heeft.”

Adviseren

Toine Coijmans: “Onze handen hebben wij vol, als milieufederatie, met de adviseurs van onze “tegenstanders”. Met de initiatiefnemers is vaak goed te praten, maar de adviseurs produceren vaak vuistdikke rapporten, die zaken op scherp zetten”. Bij Reijbroek en Kroets schiet dit duidelijk in het verkeerde keelgat. Reijbroek van Bureau de Groene Ruimte: “Integriteit van het onderzoeksbureau moet voorop staan. Wij kijken naar de belangen van de opdrachtgever, maar wel vanuit de realiteit en gegevenheid van de situatie.” Jos Kroets: “De adviezen dienen dan ook praktisch, vlot uitvoerbaar en gedragen te zijn door het management, de baancommissie, de greenkeepers en de leden van de golfclubs. Tevens kan het als instrument dienen voor informatie en overleg naar derden en hiermee het “maatschappelijk draagvlak” van de golfbaan te vergroten. Juiste communicatie hierover is dan ook een pré.”

Koudwatervrees

Kroets van Opleidingsinstituut/ Adviesbureau IPC Groene Ruimte: “Ik zie bij banen soms angst en onwetendheid als het om natuur gaat. Ik heb het meegemaakt dat je op een golfbaan een zeldzame rode lijst plant tegenkomt en dat de leiding van de baan daar in eerste instantie geen raad mee weet, omdat ze de gevolgen ervan niet in kunnen schatten. Dat is natuurlijk eeuwig zonde. Natuur wordt dan als een belasting gezien in plaats van een meerwaarde voor het terrein. Wat het wel degelijk is. Banen kiezen dan wellicht iets te snel voor afmaaien of opruimen uit angst dat die nieuwe natuur ze op regelgeving of bemoeienis van de overheden komt te staan. Het zijn echter kansen en geen bedreigingen.” Pieter Reijbroek van bureau De Groene Ruimte verklaart een deel van die “koudwatervrees” uit de onbekendheid en de complexiteit van de regelgeving. Reijbroek: “Regels zijn meestal geen probleem, maar de toepasbaarheid van die regels is dat vaak wel.”

Henk Brinks: “Het gros van de golfers ziet natuurlijk alleen het witte balletje van 42 mm. Met de nodige voorlichting kun je natuur en natuurbeleving veel interessanter maken. Wij organiseren bijvoorbeeld al jaren een natuurwedstrijd op de baan. Het gevolg daarvan is dat spelers ons nu attenderen op bijzondere

Henk Brink

“Onze ervaring is dat eco-aanleg ongeveer evenveel kost als gewone aanleg. Het onderhoud van een eco-baan zal wel duurder zijn.”

Dick van Waning

"De muur is al gevallen in '89. Als eigenaar heb je het recht om je eigendom zo in te richten zoals het je uitkomt en dat moet natuurlijk klinken als een klok. Committed to Green roept een hoop ellende over golfend Nederland af. Wij zijn niet tegen Committed to Green, maar wel als het als eenheidsworst aan alle banen in Nederland wordt opgelegd. Elke baan is anders met een andere biotoop, dus moet elke baan op eigen kansen en bedreigingen voor de natuur bekeken worden, waarbij je vanzelfsprekend de lokale potentie van de natuur als uitgangspunt neemt en die is bij elke baan anders."

Jos Kroets:

"Ik zie bij banen soms angst en onwetendheid als het om natuur gaat."

Toine Cooijmans:

"Ook boeren moeten zich aan allerlei regeltjes houden."

dingen, die op de baan te zien zijn. Bijvoorbeeld een bijzondere plant of een broedende vogel."

Waarde toevoegen

Een voorzichtige stelregel voor dit moment zou zijn dat je een golfbaan niet aanlegt in de ecologische hoofdstructuur. Volgens van Lidth van Natuur en Milieufederatie is dat niet persé een uitgemaakte zaak. Van Lidth ziet een soort glijdende schaal voor zich, hoe dichter dat een golfbaan bij waardevolle gebieden gebouwd worden, hoe groter de natuurwaarden zijn die ze moet toevoegen.

Maaike van Lidth: "Ons belangrijkste bezwaar tegen sommige golfbanen is dat het allemaal te klein is. Op 50 hectares is er vaak maar minimaal ruimte voor natuur. En dat is dan natuur die erg versnipperd is. Onze stellingname is dat golfbanen wat ruimer opgezet moeten worden. Een paar hectare extra kan dan al een enorm verschil maken. Op dat moment is het voor ons als natuurfederatie wel voorstelbaar om een golfbaan in de ecologische hoofdstructuur te bouwen."

Kroets van IPC De Groene Ruimte: "Maar wie zal dat betalen. Extra ruimte, kost extra geld en banen zullen dat in beginsel niet kunnen of willen betalen." Van Lidth ziet hier een rol voor publiek-private samenwerking. Een voorbeeld hiervan is de aanleg van een baan in Gaasterland. De baan heeft hier 30 hectares

extra grond voor natuurontwikkeling aangekocht. Het onderhoud hiervan wordt vervolgens gerealiseerd vanuit bestaande subsidieregelingen. Van Lidth geeft verder nog aan dat het Nationaal Groenfonds, onder bepaalde voorwaarden en tegen gunstige condities, financieringen kan verzorgen. De gezamenlijke milieufederaties zijn met het oog hierop en in gezamenlijkheid met de NGF bezig een project op te starten, dat moet leiden tot golfbanen met meerwaarde voor de natuur. Een samengevat projectvoorstel is in dit artikel opgenomen.

Bestaande banen

Ook op bestaande banen is het nodige te doen om natuurwaarden te realiseren. Frans Kind van de Batouwe: "Ik ben sinds 1993 verbonden aan de Batouwe en ben met Committed To Green gestart mede door mijn enthousiasme. Voor wat betreft de uitbreiding heb je veel meer mogelijkheden, maar ook op een bestaande baan kan met weinig middelen en kosten al veel bereikt worden. Kijk alleen maar eens naar de mogelijkheden om met verschillende maaihoogtes te werken. Dat realiseert met minimale verschillen al een enorme meerwaarde voor de natuur en maakt de baan daarnaast veel uitdagender en interessanter voor de golfer. Henk Brinks, baancommissaris van de Batouwe: "Onze ervaring is dat eco-aanleg ongeveer evenveel kost als gewone aanleg. Het onder-

houd van een eco-baan zal wel duurder zijn." Dit zal overigens sterk afhangen van de elementen die je op een baan introduceert en de ambities die je wilt realiseren. Jos Kroets: "Ecologisch onderhoud is meestal in het begin duurder door met name omvormingsprocessen. Na verloop van tijd zal het onderhoud goedkoper worden, mits de vooraf afgesproken ecologische doelstellingen nagestreefd blijven worden. Dit moet zijn vastgelegd in een gedragen beheerplan dat om de 3 jaar al dan niet moet worden bijgesteld, afhankelijk van de bereikte situatie op dat moment. Een groot bijkomend voordeel van meer ecologie op de baan: meer natuurlijk evenwicht op de baan door een impuls voor natuurlijke bestrijding van ziekte en plagen op de spelelementen (als green en fairway)."

Bestaande banen

Committed To Green is oorspronkelijk ontwikkeld als instrument voor bestaande banen. Probleem is alleen dat de forumdeelnemers slechts met moeite te verleiden zijn om iets te zeggen over natuurontwikkeling en de verhouding golf en natuur op bestaande banen. Anders dan een aantal gemeenschappen: bijvoorbeeld dat golf onder alle omstandigheden meer waarde toevoegt aan het landschap als landbouw. Toine Cooijmans: "Golf voelt zich wel eens apart gezet. Gemakshalve wordt dan vergeten dat boeren zich ook aan allerlei regeltjes moeten houden."

Projectvoorstel “de bijdrage van golfbanen aan de ontwikkeling van natuur en landschap”

Beschrijving problematiek en motivatie keuze voor dit project

A. Eenzijdig ruimtegebruik golfbanen

De groeiende belangstelling voor de golfsport zal ook de komende jaren nog leiden tot veel initiatieven voor de aanleg van nieuwe golfbanen. De golfsport heeft veel ruimte nodig, 50-55 ha. voor 18 holes, en de meeste golfbanen zijn ook niet veel groter. Dit betekent dat het aanwezige groen meer een functioneel karakter heeft. Golfbanen verworden daarmee tot grote parkachtige terreinen waar natuurontwikkeling en landschappelijke inpassing in de omgeving zeer beperkt mogelijk is. Ook het gewenste recreatieve medegebruik, in de vorm van wandel- en fietspaden, is door de compactheid van de meeste golfbanen niet te realiseren.

B. Wens voor meervoudig gebruik golfbanen

De wens bestaat dan ook om golfbanen groter te maken. Een ruimere opzet geeft mogelijkheden voor een combinatie van de golfsport met natuurontwikkeling van meer betekenis, herstel en ontwikkeling van (cultuurhistorische) landschapsstructuren en goed recreatief medegebruik. Onder natuur van meer betekenis moet dan verstaan worden natuur die op zijn minst iets toevoegt aan de gebiedseigen natuur in de omgeving, bijvoorbeeld door het bieden van passagemogelijkheden via ecologische verbindingen. Het geven van meer ruimte aan golfbanen maakt dat de aanleg van een golfbaan een meerwaarde aan de hele regio kan geven en verhoogt het maatschappelijke draagvlak.

C. Financiering en organisatie meervoudig gebruik

Hoeveel extra ruimte op een golfbaan wenselijk is, zal afhankelijk zijn van de natuur- en landschappelijke doelstellingen van de omgeving. Hoeveel hectare mogelijk te ontwikkelen zijn is allereerst afhankelijk van de beschikbaarheid van de grond en vervolgens van de financieringsmogelijkheden voor de grond-

aankoop, en voor de te ontwikkelen en beheren natuur en recreatieve voorzieningen. Voor meervoudig ruimtegebruik is meervoudige financiering logisch. Tot op zekere hoogte zal de aankoop en de ontwikkeling van de extra hectares door de golfclub zelf gefinancierd kunnen worden. Maar binnen het project zal uitgezocht worden wanneer en bij wie financiering van buiten gezocht moet en kan worden. Daarbij zal onderscheid gemaakt worden in gebieden waarvoor een verschillend niveau van natuurontwikkeling door de overheid wordt nagestreefd. Zo zullen binnen stedelijke uitloopgebieden andere voorwaarden gelden dan in ecologische verbindingzones en andere financierings- en beheersconstructies aan de orde zijn.

Het welslagen van de natuurontwikkeling en recreatief medegebruik zal daarnaast afhangen van de beschikbaarheid van deskundigheid en de organisatie daarvan. Ook dit komt binnen het project aan de orde. Mogelijkheden voor financiering en organisatie van natuurontwikkeling op golfbanen zijn nog niet eerder onderzocht.

D. Behoeftte aan locatiebeleid

Per onderscheiden segment van het landelijke gebied zullen vervolgens voorwaarden opgesteld worden voor aanleg van golfbanen. Het verkennen van kansen van golfbanen, hetgeen in dit project gebeurt, zal eveneens binnen het project moeten leiden tot het formuleren van duidelijke standpunten en locatiecriteria. Hieraan is grote behoefte bij de natuur en milieufederaties. Zo is op dit moment de ligging van golfbanen grenzend aan het stedelijk gebied het meest wenselijk, maar regelmatig steekt de kop op of golfbanen met een groot aantal hectare natuurontwikkeling een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van de Ecologische Hoofdstructuur,

zoals nu het geval is in Gaasterland (Fr). Het is goed deze discussie tot een einde te brengen, en aan een zo eenduidig mogelijk locatiebeleid van de federaties te werken.

E. Eerder gevoerd overleg

De Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU) heeft al vele jaren geleden beleid geformuleerd over de ruimtelijke inpassing van golfbanen en hierover een goed contact onderhouden met de Nederlandse Golffederatie. Zo is gezamenlijk een tweetal landelijke werkconferenties georganiseerd, in 1995 en in 2001, om het ontwikkelde beleid te toetsen. Op beide bijeenkomsten is met een twintigtal vertegenwoordigers van betrokken organisaties gesproken over de mogelijkheden en onmogelijkheden van de ruimtelijke inpassing van golfbanen in het landelijk gebied. Op de laatste bijeenkomst waren naast de NGF en de NMU o.m. aanwezig de Grontmij, de Unie van Waterschappen, Staatsbosbeheer, de provincie Utrecht, de golfclub Gaasterland, de vereniging van exploitanten van golfaccommodaties, de Commissie MER, de Vlinderstichting, het adviesbureau De Groene Ruimte en het Groenfonds. Een belangrijke uitkomst was de wens golfbanen een multifunctioneel karakter te geven en de mogelijkheden hiertoe nader te onderzoeken. Hierbij is de hierboven genoemde achterliggende gedachte meegegeven dat voor meervoudig ruimtegebruik, meervoudige financiering logisch lijkt. Onderhavig project is een vervolg op de uitkomsten van dit overleg. Het project heeft daarmee de steun van vele organisaties.

Natuur en Milieufederatie Utrecht
Maaik van Lidth de Jeude, april 04

